

Hoofdstuk 15: Gebeurtenissen die aan Christus' komst voorafgaan

Wereldwijde evangelisatie

Volgens vele Bijbellezers zal de tegenwoordige “boze eeuw” pas eindigen wanneer de hele wereld de boodschap van redding door Christus heeft gehoord. In Matth. 24:14 staat immers: “En dit evangelie van het koninkrijk zal over het hele aardrijk worden gepredikt tot een getuigenis voor alle volken, en dan zal het einde komen”. Men vat deze woorden op als een aansporing om zich in te zetten voor zending en evangelisatie. Wanneer de hele wereld met het evangelie is bereikt, zal de Messias (volgens deze christenen) terugkomen.

Preteristen benadrukken, dat het woord “aardrijk” (Gr. *oikoumene*) in de Bijbel betrekking heeft op het Romeinse rijk, de toenmalige beschaafde wereld (vgl. Luk. 2:1). En uit Rom. 1:8, 16:25-27, Kol. 1:5-6, Kol. 1:21-23 en 1 Thess. 1:8 blijkt (volgens hen), dat het evangelie in de eerste eeuw al “aan alle volken bekend is gemaakt”. Het werd door de apostelen “gepredikt in de hele schepping die onder de hemel is”. En het heeft toen “in de hele wereld vrucht gedragen”. Matth. 24:14 is (volgens hun uitleg) in de jaren 33 tot 66 vervuld, en de komst van Christus en de “voleinding van de eeuw” hebben in het jaar 70 plaatsgevonden.

Zowel de gangbare als de preteristische verklaring van Matth. 24:14 zien over het hoofd, dat de Here niet sprak over “**het** evangelie” of “de bediening van de verzoening” (2 Kor. 5:18), maar over “**dit** evangelie **van het koninkrijk**”. Uit het aanwijzend voornaamwoord blijkt, dat Hij een “goed bericht” had genoemd. Van dát “evangelie” zei Hij dat het over het hele aardrijk zou worden gepredikt tot een getuigenis voor alle volken, waarna “het einde” zou komen. Het goede nieuws waarop Hij wees luidde: “Wie echter zal volharden tot het einde, die zal behouden worden” (Matth. 24:13). “Volharden” betekent, zo blijkt uit het tekstverband: volharden in het vertrouwen op Mij, volharden in het vasthouden aan het profetische woord en aan Gods geboden – zelfs wanneer je door alle volken wordt “gehaat ter wille van Mijn naam”, velen van jullie “ten val komen”, de wetteloosheid toeneemt en de liefde van de meesten verkoelt (Matth. 24:9-12).

De Here sprak over een “aardrijk” waarop er onder alle volken discipelen van Hem zouden zijn. Maar alle volken zouden Zijn leerlingen ook eens gaan haten, en dan zouden velen in de verleiding komen om Hem in de steek te laten. Op dát moment zou het “goede nieuws van het koninkrijk” over het hele “aardrijk” worden verkondigd: “Houd vol, het rijk van de Messias komt spoedig! Wie [in het geloof] volhardt tot het einde, die zal gered worden”.

“Tot een getuigenis voor alle volken” (Matth. 24:14) heeft niet betrekking op het bekeren van heidenen, een werk dat sinds de dagen van Paulus wordt verricht door

zendelingen en evangelisten. Dit zinsdeel geeft aan dat alle volken eens van discipelen van Jezus te horen zullen krijgen: “Jullie vervolgen ons nu wel, maar het messiaanse rijk komt spoedig. Wie op Gods Zoon vertrouwt, zal worden gered – maar wie zich tegen Hem verzet, zal Zijn rijk niet mogen binnengaan”.

De komst van het einde veronderstelt niet alleen de **bekering** van de volken, maar ook een massale **afval** van bekeerlingen en de volharding van een trouwe minderheid ⁶¹.

De gruwel van de verwoesting

In verband met de voleinding van de eeuw sprak de Here ook over “de gruwel van de verwoesting zien staan in de heilige plaats” (Matth. 24:15, vgl. Mar. 13:14). Volgens preteristische uitleggers betekent dit: “oorlogstuig [van de Zeloten] in de tempel, of standaarden van het Romeinse leger in Jeruzalem zien staan”. De gruwel van de verwoesting is er volgens hen al geweest, in de jaren 66 tot 70. Maar de Here zei over deze “verwoestende gruwel”, dat ervan “gesproken was door de profeet Daniël”. En Hij gaf bevel: “Laat hij die het leest, erop letten!”. Zijn leerlingen moesten de voorzeggings van Daniël proberen te begrijpen. Wie het boek Daniël niet kende, zou Zijn onderwijs over de gruwel misverstaan.

Volgens vele christenen verwijst Matth. 24:15 naar Dan. 9:27, maar in werkelijkheid verwijst deze tekst naar Dan. 11:31 en 12:11. In Dan. 9:27 wordt namelijk niet gesproken over “een gruwel van verwoesting” die ergens wordt opgericht, maar over een [bestaande] “vleugel van gruwelen” waarop “een verwoester zal komen”. Een “gruwel die verwoesting brengt” wordt wél genoemd in Dan. 11:31 en Dan. 12:11. We lezen daar:

“Dan zullen strijdmachten door hem [de koning van het Noorden] op de been gebracht worden; zij zullen het heiligdom, de vesting, ontheiligen, het dagelijks offer doen ophouden en *een gruwel oprichten, die verwoesting brengt*. En degenen die zich misgaan tegen het verbond, zal hij door vleierijen tot afval bewegen...” (Dan. 11:31-32)

⁶¹ Door sommige preteristen wordt dit erkend. Zij menen dat de apostelen van de Messias hebben getuigd, en dat de voorzegde afval zich heeft voorgedaan tijdens de regering van keizer Nero. Toen werden de discipelen van Christus “gehaat door alle volken ter wille van Zijn naam”. Velen “kwamen ten val” en “de liefde van de meesten verkoelde”. Wie echter “volhardde tot het einde”, werd gered. Want Nero stierf in het jaar 68 en de Here kwam (volgens het preterisme) terug in het jaar 70. Het zwakke punt van deze uitleg is, dat de door Nero ontketende vervolging de eerste was van een reeks van christenvervolgingen binnen het Romeinse rijk. Beperkte vervolgingen waren er onder Domitianus en Trajanus, en uitgebreide onder Septimius Severus, Decius, Valerianus en Diocletianus. De discipelen van de Here moesten ook ná het jaar 70 nog volharden. Aan hun verdrinking is er zelfs nu nog geen einde gekomen.

“En van de tijd af dat het dagelijks offer wordt gestaakt en *een gruwel wordt opgericht, die verwoesting brengt*, zijn het duizend tweehonderd en negentig dagen; welzalig hij die blijft verwachten en duizend driehonderd vijfendertig dagen bereikt” (Dan. 12:11-12)

Daniëls profetie over de “gruwel der verwoesting” had betrekking op Antiochus IV Epiphanes. De tempel in Jeruzalem werd door deze Syrische koning ontwijfd, maar 3½ jaar later van afgoden gereinigd en opnieuw ingewijd door de Makkabeeën, wat nog altijd wordt herdacht bij het Chanoekafeest. Dan. 11:31-32 is in de tweede eeuw voor Christus nauwkeurig vervuld. Maar de Here Jezus zei tegen Zijn discipelen, dat er in de toekomst *opnieuw* een gruwel van verwoesting in Jeruzalem zou staan (Matth. 24:15, Mar. 13:14). En ook de apostel Paulus en de ziener Johannes hebben over die toekomstige “gruwel” gesproken. Het optreden van Antiochus Epiphanes was blijkbaar niet de laatste (of definitieve) vervulling van Dan. 11:31-32 ⁶².

Met Markus 13:14 is er iets vreemds aan de hand. De Telosvertaling schrijft: "Wanneer u nu de gruwel van de verwoesting zult zien staan waar **het** niet behoort...". Een vergelijkbare weergave vinden we in de Statenvertaling en de Herziene Statenvertaling. Maar de Griekse tekst luidt letterlijk: "Wanneer u nu de gruwel van de verwoesting zult zien staan waar **HJ** niet behoort..." Het Griekse woord voor "gruwel" is onzijdig, maar de werkwoordsvorm *hesteekota* ("staande") is mannelijk ! De NBG vertaling van 1951 en de Nieuwe Bijbelvertaling geven Mar. 13:14 nauwkeurig weer, want in die vertalingen staat: "hij".

Markus schreef: “waar **hij** niet behoort”, omdat de “gruwel der verwoesting” een **man** is. Volgens Daniël 11:31-32 is hij “de koning van het Noorden” (vanuit Israël gezien). Paulus noemt hem: “de mens van de zonde”, of: “de zoon van het verderf”, die “in de tempel van God zal gaan zitten om zichzelf te vertonen”, d.w.z. te laten zien dat **hij** god is (2 Thess. 2:4). Deze vorst zal zich “verzetten en zich verheffen tegen al wat God heet of een voorwerp van verering is” (2 Thess. 2:4), dus de door God ingestelde eredienst verbieden. Hij zal “het heiligdom, de vesting [d.w.z. de ommuurde tempel] ontheiligen, het dagelijks offer [voor de HERE] doen ophouden en een gruwel oprichten, die verwoesting brengt” [d.w.z. die het volk van God tot afgoderij verleidt] (Dan. 11:31-32). Het “hele land” zal deze buitenlander (“het beest uit de zee”) gehoorzamen en eren, nadat hij op wonderbaarlijke wijze van een aanslag is hersteld (Openb. 13:3-4).

⁶² Volgens preteristen kunnen Bijbelse profetieën slechts éénmaal worden vervuld. De Messias is (volgens hen) allang gekomen en “dus” zal er van een toekomstige terugkeer geen sprake meer zijn. Volgens de Bijbel kunnen gebeurtenissen die door profeten zijn aangekondigd zich echter in de geschiedenis herhalen. Antiochus IV Epiphanes gedroeg zich precies zoals in Dan. 11:31-32 was voorgezegd. We kunnen dit lezen in I en II Makkabeeën. Toch zei de Here Jezus, dat Daniëls profetie in de toekomst nogmaals zou worden vervuld (Matth. 24:15).

De machthebber, die van zijn dodelijke verwonding is genezen, “lastert God, Zijn naam, Zijn tabernakel en hen die in de hemel wonen” (Openb. 13:6, vgl. 2 Thess. 2:4 en Daniël 11:36). Hij voert “oorlog tegen de heiligen” (d.w.z. tegen het volk Israël, zie Dan. 8:24) en zal hen overwinnen (Openb. 13:7). Via zijn stroman, het “beest uit het land”⁶³ geeft hij opdracht dat er een beeld van hem moet worden gemaakt dat alle mensen moeten aanbidden. Wie weigert om voor dat beeld te buigen, wordt gedood (Openb. 13:12-15).

De combinatie van gebeurtenissen, die door Daniël, Paulus en Johannes is beschreven, heeft zich niet voorgedaan in het jaar 70. Volgens preteristen was Nero “het beest uit de zee”. Maar Nero heeft zijn standbeeld niet in de tempel laten zetten om dit door de inwoners van Jeruzalem te laten vereren. Hij stierf in het jaar 68 door de hand aan zichzelf te slaan, terwijl de Messias volgens het preterisme is terug gekomen in het jaar 70. Nero werd dus (zelfs volgens preteristen) niet uitgeschakeld bij de komst van de Messias, zoals in Openb.19:15 en 20 (en 2 Thess.2:8) van “het beest uit de zee” is voorgezegd. Uit allerlei details blijkt, dat het optreden van Nero niet kan worden beschouwd als de vervulling van Daniëls profetie. Wie de teksten leest, waarin over de “gruwel der verwoesting” wordt gesproken, moet onderzoeken hoe deze gruwel wordt opgericht en op welke manier er een einde aan komt. Wie op zulke details let, begrijpt dat Nero de Bijbelse profetie niet heeft vervuld.

Aardse macht afgeschaft

De Here Jezus en de apostel Paulus wisten, dat Dan. 11:31-32 en 12:11-12 nog niet waren vervuld, aangezien het einde van de verwoestende gruwel volgens Gods woord zou samenvallen met de komst van het koninkrijk der hemelen. En dat rijk was niet verschenen toen Judas de Makkabeeër het Syrische garnizoen overwon. Dus zou de profetie van Daniël nog een toekomstige vervulling hebben.

Het koninkrijk der hemelen was voor het eerst genoemd in Daniëls uitleg van de droom van Nebukadnezar:

“Maar in de dagen van die koningen⁶⁴ zal de God des hemels een koninkrijk oprichten dat in eeuwigheid niet zal te gronde gaan, en waarvan de heerschappij op geen ander volk meer zal overgaan: het zal al die koninkrijken verbrijzelen en daaraan een einde maken, maar zelf zal het bestaan in eeuwigheid...” (Dan. 2:44)

⁶³ Het Griekse woord *ge* kan worden vertaald als “aarde”, maar ook als “land”. Omdat *ge* in Openb. 13 de tegenpool is van de “zee” kunnen we denken aan “het droge” [d.w.z. de aardse landmassa], of aan het land Israël (in tegenstelling tot de volkeren-zee).

⁶⁴ De tien koningen die gesymboliseerd waren door de tenen van Nebukadnezars droombeeld (Dan. 2:41-43).

In een later visioen van de profeet werd het koninkrijk der hemelen verbonden met de komst van een Mensenzoon:

“Ik bleef toekijken in de nachtgezichten en zie, met de wolken des hemels kwam iemand gelijk een mensenzoon; hij begaf zich tot de Oude van dagen⁶⁵, en men leidde hem voor Deze; en Hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden Hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en Zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is” (Dan. 7:13-14)

Toen Daniël vroeg, wat de nachtgezichten betekenden, gaf een hemelbewoner hem uitleg:

“Die grote dieren... zijn vier koningen die uit de aarde zullen opkomen; daarna zullen de heiligen des Allerhoogsten het koningschap ontvangen, en zij zullen het koningschap bezitten tot in eeuwigheid, ja, tot in eeuwigheid der eeuwigheden” (Dan. 7: 17-18)

De profeet had gezien hoe een machthebber (een “horen met ogen en een mond vol grootspraak”) “strijd voerde tegen de heiligen en hen overmocht”. Deze vorst zou de “heiligen” (d.w.z. het volk Israël) overwinnen, maar slechts voor een korte tijd. Want dán zou “de Oude van dagen” komen, d.w.z. de HERE verschijnen. Er zou “recht worden verschaft aan de heiligen” (vgl. Openb. 11:18), en “de heiligen zouden het koningschap in bezit krijgen” (Dan. 7:21-22).

In Daniël 7 wordt het optreden van de koning die zich tegen God verheft, de Almachtige lastert, en het volk Israël overwint, *gevolgd door de komst van de Oude van dagen en de vestiging van het koninkrijk der hemelen*. Dit verband wordt in een latere profetie opnieuw gelegd:

“Hij [d.i. de grootsprekende koning] zal woorden spreken tegen de Allerhoogste, en de heiligen des Allerhoogsten te gronde richten; hij zal er op uit zijn tijden en wet te veranderen, en zij zullen in zijn macht gegeven worden voor een tijd, tijden en een halve tijd; *dan* zal de vierschaar zich nederzetten, en men zal hem de heerschappij ontnemen en hem verdelgen en vernietigen tot het einde. En het koningschap, de macht en de grootheid der koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden aan het volk van de heiligen des Allerhoogsten; zijn koningschap is een eeuwig koningschap, en alle machten zullen het dienen en gehoorzamen” (Dan. 7:25-27)

Volgens het preterisme heeft de gruwel der verwoesting in Jeruzalem gestaan waarna het koninkrijk der hemelen is aangebroken. Vanaf het jaar 70 regeren de opgestane heiligen met Christus. Het koninkrijk is geestelijk van aard, want er staat geschreven: “Het koninkrijk van God is... rechtvaardigheid, vrede en blijdschap in [de] Heilige Geest”

⁶⁵ D.w.z., de Schepper.

(Rom. 14:17). Het rijk is bovendien onzichtbaar, want de Here Jezus heeft gezegd: “Het koninkrijk van God komt niet op waarneembare wijze” (Luk. 17:20), en: “Mijn koninkrijk is niet van deze wereld” (Joh. 18:36).

De Bijbelteksten die worden aangehaald om zulke gedachten te ondersteunen zijn echter losgemaakt uit het verband. In Luk. 17:20 benadrukte de Here dat het rijk er al *was*, in de persoon van de koning die door de farizeeën niet werd (h)erkend. In de Griekse tekst van Joh. 18:36 staat, dat het rijk van de Messias niet *uit* (Gr. *ek*) deze wereld is. Omdat het een hemelse oorsprong heeft, zal het niet door menselijke oorlogvoering worden gevestigd. En in Rom. 14:17 keerde Paulus zich tegen Bijbelleraars die gelovigen uit de volken spijswetten willen opleggen. In dát verband zei hij, dat het koninkrijk van God “niet bestaat uit eten en drinken, maar uit rechtvaardigheid, vrede en blijdschap in de heilige Geest”.

Uit het boek Daniël blijkt, dat het koninkrijk der hemelen wel degelijk eens zichtbaar zal worden en dat de vestiging van dit rijk dramatische gevolgen zal hebben voor de wereldpolitiek. Van het messiaanse rijk wordt immers gezegd:

1. Het zal alle rijken die eraan voorafgingen “*verbrijzelen*” en daaraan “een *einde* maken” (Dan. 2:44, vgl. Psa. 2:8-9, Openb. 2:26-28, 12:5, 19:15)
2. Het koningschap dat op dit moment nog berust bij de wereldleiders zal *dan* worden gegeven aan “de heiligen des Allerhoogsten” (Dan. 7:18,22)
3. “Het koningschap, de macht en de grootheid der koninkrijken *onder de ganse hemel* zal worden gegeven aan het *volk* van de heiligen des Allerhoogsten” (Dan. 7:27).

In het jaar 70 is dit beslist niet gebeurd. Er zijn sindsdien nog talloze rijken “onder de ganse hemel” geweest, die ontstellende macht en imponerende grootheid hebben bezeten. Maar eens zal *alle* heerschappij, macht en grootheid gegeven worden “aan het volk van de heiligen des Allerhoogsten”. En *hún* heerschappij zal op geen enkel ander volk meer overgaan. Het zal een eeuwige heerschappij zijn, met een onverderfelijk koningschap.

In Dan. 12:7 staat: “En wanneer er een einde komt aan het verbrijzelen van de macht van het heilige volk, dan zullen al deze dingen voleindigd zijn”. Volgens preteristen betekent dit: “En wanneer de macht van het Jodendom vernietigd is, zullen al deze dingen voleindigd zijn”. Alle profetieën werden (volgens hen) vervuld bij de val van Jeruzalem. Toen werd de macht van het heilige volk voorgoed verbrijzeld⁶⁶.

⁶⁶ Gezien het feit dat het Joodse volk op het terrein van wetenschap, techniek en cultuur altijd een vooraanstaande rol heeft gespeeld, is deze uitleg volstrekt onaanvaardbaar. Sinds 1948 is er

Maar wie het Bijbels onderwijs over het koninkrijk der hemelen kent, beseft dat dit niet de betekenis van Dan. 12:7 kan zijn. De engel zei: “Wanneer er een einde komt aan het *verbrijzelen* van de macht van het heilige volk”. Hij zei niet: “Wanneer er een einde komt aan de *macht* van het heilige volk”. Tot op de dag van vandaag lijdt het heilige volk verdrukking. Ze worden getroffen door aanslagen en belaagd door vijandige volkeren. Wanneer er aan het verbrijzelen van hun macht een einde komt, zullen zij de macht ontvangen die hun door God is toegezegd. Het koningschap, de macht en de grootheid van de koninkrijken onder de ganse hemel zal dan aan hén worden gegeven (Dan. 7:18,22,27, vgl. Openb. 11:17-18). Met de macht van de wereldrijken zal het dan voorgoed zijn afgelopen (Jes. 51:22-23, Jer. 30:11, Zef. 3:19). En het “heilige volk” zal met koninklijke en priesterlijke waardigheid worden bekleed (Exod. 19:6, Openb. 1:6, 5:9-10, 20:4-6).

De vlucht uit de stad

Volgens het preterisme zijn de discipelen van de Here Jezus tijdens de Joodse oorlog uit de stad Jeruzalem gevlucht. Geschiedschrijvers uit de oudheid vermelden, dat Joden die in Jezus geloofden op zeker ogenblik de wijk hebben genomen naar Pella, in het Over-Jordaanse. Of dit bericht betrouwbaar is wordt betwist, maar voor de Bijbeluitleg is dat niet van belang. Want de Here Jezus heeft gezegd:

“Wanner u dan de gruwel van de verwoesting... zult zien staan in de heilige plaats... laten dan zij die in Judéa zijn, vluchten *naar de bergen*” (Matth. 24:15-16, Mar. 13:14)

In het boek Openbaring wordt die vlucht ook beschreven. Daar lezen we:

“...De vrouw [beeld van het gelovige Israël] vluchtte *de woestijn* in, waar zij een plaats heeft, door God bereid, opdat men haar daar twaalfhonderdzestig dagen voedde” (Openb. 12:6)

De periode van 1260 dagen die in Openbaring 12 wordt genoemd (42 maanden, 3½ jaar, of “een tijd, tijden en een halve tijd”) is de tijd gedurende welke de koning van het Noorden de heiligen zal overwinnen en de tempel zal ontwijden (Dan. 7:25, 12:7).

Bij het zien van de gruwel der verwoesting zullen de inwoners van Judéa volgens de Bijbel moeten vluchten “naar de bergen”, of: “de woestijn in”. De stad Pella bevond zich echter niet in “de bergen” of in “de woestijn”, want Pella lag in de (vruchtbare en laaggelegen) Jordaanvallei. De vlucht naar Pella kan dus niet worden beschouwd als de vervulling van Matth. 24:15-16, Mar. 13:14 of Openb. 12:6.

bovendien een staat Israël, die bestand is gebleken tegen confrontaties met oppermachtige vijanden.

Verduistering van zon en maan, vallende sterren

De Here Jezus zei tegen Zijn discipelen: “Terstond na de verdrukking van die dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van de hemel vallen en de krachten van de hemelen zullen wankelen” (Matth. 24:29). Volgens het preterisme bedoelde Hij: “Wanneer Jeruzalem na een langdurig beleg uiteindelijk valt, zullen de hogepriester en het Sanhedrin hun macht verliezen, en de Schriftgeleerden hun invloed. De leiders van Israël zullen dan uitgepraat zijn. Wanneer de tempel is verwoest, kan de wet niet meer worden gehouden”.

In de “apocalyptische taal” van de Here zouden zon, maan en sterren model staan voor gezagsdragers. Als bewijs voor deze stelling voert men allerlei Bijbelteksten aan (waaronder Gen. 37:9-10, Jes. 13:10, 24:23, 50:3; Ezech. 32:7-8, Joël 2:31 en 3:15). Maar is dit werkelijk de betekenis van Matth. 24:29? Er zijn redenen om dit te betwijfelen:

1. De Here Jezus voelde nooit enige behoefte om zich over de leiders van Israël in bedekte termen uit te laten. Hij veegde hen openlijk de mantel uit en zei recht in hun gezicht, dat ze “niet zouden ontkomen aan het oordeel van Gehenna”. Voor Joodse oren betekende dit, dat ze als terechtgestelde misdadigers op de vuilnisbelt terecht zouden komen! (Matth. 23:33, vgl. Mar. 9:42-50 en Jes. 66:24). Waarom zou Hij dan, in een gesprek waarbij alleen Zijn discipelen aanwezig waren, de val van het Sanhedrin moeten beschrijven in geheimtaal?

2. Lukas schreef over de ondergang van de Joodse natie: “En zij zullen vallen door [het] scherp van het zwaard en als gevangenen worden weggevoerd onder alle volken, en Jeruzalem zal door de volken worden vertrapt” (Luk. 21:24). Die toestand van vernedering zou duren “totdat de tijden van [de] volken waren vervuld” (Luk. 21:24). Pas *daarna* zouden er “tekenen zijn aan zon, maan en sterren” (Luk. 21:25a). Dat het Sanhedrin geen enkel gezag meer heeft wanneer alle Joden zijn omgebracht of in ballingschap zijn gevoerd, is vanzelfsprekend. Dat de leiders van Israël hun macht verloren, kan dus niet de betekenis van vers 25a zijn. In het verslag van Lukas valt de verwoesting van Jeruzalem *niet* samen met de “tekenen aan zon, maan en sterren”.

3. Wanneer de HERE volken strafte, ging dit gepaard met *letterlijke* tekenen aan de hemel. Oprukkende legers veroorzaakten rook- en stofwolken die het zwerk verduisterden, want men brandde alles plat. In Zijn oordeel kon de HERE ook gebruik maken van sprinkhanen. Toen het beloofde land eens door een sprinkhanenplaag werd getroffen, schreef Joël: “Voor hun aangezicht siddert de aarde, beeft de hemel; de zon en de maan worden zwart en de sterren trekken hun glans in” (Joël 2:10). Boeren sidderen wanneer hun oogst wordt bedreigd, maar door een sprinkhanenzwerm worden zon en maan ook letterlijk verduisterd, en het zwerk lijkt letterlijk te beven.

Wat de Here Jezus in Matth. 24:29 zegt, kan dus zowel een figuurlijke als een letterlijke betekenis hebben.

4. Sommige Bijbelteksten wijzen op een *letterlijke* verduistering van zon en maan. De profeet Zacharia schreef bij voorbeeld:

“En op die dag zal er geen kostelijk licht zijn, nog verstijving⁶⁷; ja, het zal één dag zijn – die is bij de HERE bekend – geen dag en geen nacht; maar ten tijde van de avond zal er licht wezen” (Zach. 14:6-7)

Op de dag dat de HERE zal verschijnen om Zijn volk te redden zal er in Judéa geen normaal daglicht zijn. Pas tegen de tijd van de avond zal het licht worden.

De HERE heeft het daglicht soms op wonderlijke wijze verlengd. Toen Jozua de Amoriteten overwon, stond “de zon stil te Gibeon en de maan in het dal van Ajalon”. De dag duurde dubbel zo lang als normaal (Jozua 10:12-13). “Een dag als deze is er noch vroeger, noch later ooit geweest” (Jozua 10:14). Er vielen op die dag “grote stenen uit de hemel”, zodat de vijanden van Israël stierven (Jozua 10:11). Eeuwen later ging, in antwoord op een gebed van de profeet Jesaja, de zonnewijzer van Achaz tien treden terug (2 Kon. 20:8-11). Om koning Hizkia een teken te geven heeft de HERE de periode van het daglicht toen verlengd. Een letterlijke vervulling van Matth. 24:29, Mar. 13:24-25 en Luk. 21:25-26 is dus niet uitgesloten.

5. Volgens het preterisme is de verduistering van zon en maan en de val van de sterren symbolische taal voor “de ondergang van de Joodse natie”⁶⁸. Maar volgens de Bijbel zullen de *volken* vanwege de “tekenen aan zon, maan en sterren” eens beven. In het evangelie van Lukas staat: “En er zullen tekenen zijn aan zon, maan en sterren, en op de aarde benauwdheid *onder* [de] *volken*, in radeloosheid door [het] bruisen van zee en watergolven, terwijl mensen het besterven van bangheid en verwachting van de dingen die over het aardrijk komen, want de krachten van de hemelen zullen wankelen” (Luk. 21:25-26).

Lukas verbindt “tekenen aan zon, maan en sterren” met “benauwdheid op de aarde”. Die benauwdheid zal het “aardrijk” treffen (Gr. *oikoumene*, d.w.z. de hele bewoonde wereld – niet alleen het land Israël). Met het “bruisen van zee en watergolven” en het “wankelen van de krachten van de hemelen” kunnen veroveringsoorlogen en de val

⁶⁷ Het Hebreeuwse woord dat met “verstijving” is vertaald, betekent vermoedelijk: “schemering”, invallende duisternis.

⁶⁸ Een typerend citaat is het volgende: “The symbolic language of Matthew 24:29 is describing the casting down of the Jewish leaders from power, ending the Jewish national existence” (David Nikao, op theolivetdiscourse.com).

van regeringen zijn bedoeld, maar (gezien de inhoud van het boek Openbaring) ook kosmische en geofysische omwentelingen. In heel het Middellandse Zeegebied (Gr. *oikoumenee*), en wellicht zelfs op de hele aarde, zullen de mensen in paniek raken en volstrekt radeloos zijn.

Indien met zon, maan en sterren gezagsdragers zijn bedoeld (zoals het preterisme leert), dan zijn dit - gezien Luk. 21:25-26 - niet alleen de leiders van Israël, maar óók de leiders van de volken.

Het teken van de Zoon des mensen

“En dan zal verschijnen het teken van de Zoon van de mens in de hemel, en dan zullen [zich op de borst] slaan al de stammen van het land”, zei de Here Jezus (Matth. 24:30). Volgens preteristen hebben de stammen van Israël geweeklaagd toen Jeruzalem werd ingenomen en de tempel werd verwoest. De rokende puinhopen van stad en tempel waren het teken dat de Zoon des mensen gaf vanuit de hemel. Uit de verwoesting van de stad bleek dat de Here de waarheid had gesproken, toen Hij voorzegde dat Hij zou worden opgenomen in de hemel (Matth. 26:64) en dat Juda en Jeruzalem niet zouden ontkomen aan het oordeel van Gehenna (Matth. 23:33).

Uit het tekstverband blijkt echter, dat de Here antwoord gaf op een vraag van Zijn discipelen. Zij hadden gevraagd: “Wat is het teken (Gr. *seemeion*) van uw komst en van de voleinding van de eeuw?” (Matth. 24:3). Op die vraag antwoordde de Here: “En dan zal verschijnen het teken (Gr. *seemeion*) van de Zoon-des-mensen-in-de-hemel” (Matth. 24:30). ‘Bij de voleinding van de eeuw zal Ik de hemelse Mensenzoon zijn, waarvan David, Daniël en Zacharia hebben gesproken. De stammen van het land zullen dan [over Mij] weeklagen’ (Matth. 24:30).

Christenen vereenzelvigen “het teken van de Zoon des mensen in de hemel” dikwijls met: “de Zoon des mensen zien komen op de wolken”. Het teken van Christus’ komst zou die komst zelf zijn. In sommige gevallen betekent de uitdrukking “het teken-van-X” inderdaad, dat X een teken is. De apostel Paulus spreekt bij voorbeeld over “het teken van de besnijdenis” (Rom. 4:11), “*seemeion... peritomees*” (letterlijk: “teken van besnijdenis”). In de oorspronkelijke Griekse tekst van Rom. 4:11 staat er geen bepaald lidwoord voor het woord “besnijdenis”. Daaruit blijkt dat de besnijdenis een tekenfunctie heeft. Het ritueel van de besnijdenis, dat Abraham ontving, was een symbool. Deze lichamelijke ingreep verwees naar een geestelijke werkelijkheid: “de besnijdenis van Christus” (Kol. 2:11), of de “besnijdenis van het hart” (Rom. 2:29).

De zinsconstructie in Matth. 24:3 en 30 is echter anders dan die in Rom. 4:11. De discipelen vroegen: Wat is “het teken van de[ze] Uw komst”? (Gr. “*to seemeion tees sees parousias*”?). En de Here sprak in Zijn antwoord over “het teken van de Zoon van de mens in hemel” (Gr. “*to seemeion tou huiou tou anthropou en ouranoo*”). Voor de woorden “komst” en “Zoon” staat er in de oorspronkelijke tekst nu wél een bepaald

lidwoord. Daaruit blijkt, dat het teken van de komst niet de komst zelf is, en het teken van de Zoon des mensen niet de Zoon des mensen zelf.

De uitdrukking “het teken van Uw komst” (Matth. 24:3) mogen we opvatten als “het *voorteken* van uw komst”, dat wil zeggen: “het signaal dat Uw komst voor de deur staat”. En “het teken van de Zoon-des-mensen-in-de-hemel” (Matth. 24:30) mogen we opvatten als: “het teken dat *afkomstig* is van de Zoon des mensen in de hemel”. Voordat Hij op de Olijfberg met Zijn discipelen sprak, had de Here de inwoners van Jeruzalem voorgehouden: “Jullie zullen Mij niet meer zien, *totdat* jullie zeggen: Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer” (Matth. 23:39). Ze zouden Hem pas terugzien wanneer ze van gedachten waren veranderd over de Nazarener die ze bij eerdere gelegenheden hadden verworpen. Zodra ze Hem niet langer verwierpen maar zegendes, zou Hij verschijnen.

Toen de Here Jezus ten hemel was gevaren, zei Petrus tegen zijn volksgenoten:

“Hebt dan *berouw en bekeert u*, opdat uw zonden worden uitgewist, opdat de tijden van verkwikking komen van [het] aangezicht van de Heer en *Hij de voor u voorbestemde Christus, Jezus, zendt*, die [de] hemel moet opnemen tot op [de] tijden van [de] herstelling van alle dingen, waarvan God heeft gesproken door [de] mond van Zijn heilige profeten van oudsher” (Hand. 3:19-21)

Volgens Petrus is het beslissende teken dat aan de afdaling van de Messias uit de hemel zal voorafgaan: *berouw en bekering bij het volk Israël*. Israëls bekering zal ertoe leiden dat de Messias door Zijn Vader vanuit de hemel naar Jeruzalem wordt gezonden. In Matth. 24:30 staat niet: “en de stammen zullen de Zoon des mensen zien komen, en dan zullen ze weklagen”. Er staat: “en dan zullen alle stammen van het land weklagen, en zij zullen de Zoon des mensen zien komen...” De rouwklacht gaat aan de komst *vooraf*.

Uit Hand. 3:19-20 en 2 Petr. 3:9 blijkt, dat de Here Jezus het teken heeft omschreven, toen Hij zei: “Dan zullen alle stammen van het land weklagen” (Matth. 24:30). Volgens preteristen vond die weklacht plaats toen de Judeeërs rouwden over de verwoesting van de tempel. Maar het “weklagen van de stammen” (Matth. 24:30, Openb. 1:7) is voorzeggd door de profeet Zacharia (Zach. 12:10-14). En in Zacharia’s profetie is deze klacht géén uiting van wanhoop, maar van berouw. De stammen zullen rouw bedrijven wanneer de “Geest van de genade en de gebeden” over hen wordt uitgestort (Zach. 12:10). “Te dien dage” zal er “voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem een bron ontsloten zijn ter ontzondiging en reiniging” (Zach. 13:1). Het land zal van afgodendienst worden gereinigd en de onreine geest zal eruit worden weggedaan (Zach. 13:2). Zó zal er aan de tegenwoordige “boze eeuw” een einde komen: niet door de ondergang, maar door de reiniging en redding van Israël!

Hem zien komen op de wolken

Wanneer de stammen rouwen, zullen ze “de Zoon des mensen zien komen op de wolken van de hemel, met kracht en grote heerlijkheid” (Matth. 24:30). Volgens het preterisme mogen we daarbij niet denken aan een lichamelijke verschijning van de Here. De stammen hebben Hem op dezelfde manier zien komen als de Egyptenaren Hem zagen “rijden op een snelle wolk” (Jes. 19:1), of de Assyriërs Hem zagen naderen in een wervelwind, met wolken onder Zijn voeten (Nahum 1:3). Het komen van de Here was een komst ten oordeel, en dat oordeel werd voltrokken door de Romeinse legioenen. De stammen namen de Here niet waar met hun normale ogen, maar ze beseften dat Hij was gekomen. Ze begrepen dat het gericht dat Hij had aangekondigd hen nú had getroffen. Aldus de uitleg van het preterisme.

De bewering dat de stammen de Here niet werkelijk zouden zien is echter on-Bijbels. In het boek Handelingen staat:

“En toen zij [de discipelen] naar de hemel *staarden*, terwijl Hij heenging, zie, twee mannen stonden bij hen in witte kleren, die ook zeiden: Galilese mannen, wat staat u naar de hemel te *kijken*? Deze Jezus, die van u is opgenomen naar de hemel, zal zó komen, op dezelfde wijze als u Hem naar de hemel hebt *zien gaan*” (Hand. 1:10-11)

“Staren” en “kijken” doet een mens met zijn ogen. Het werkwoord “zien” kan soms wijzen op inzicht, maar de woorden “staren” en “kijken” hebben altijd betrekking op een letterlijk zien. In het laatste Bijbelboek wordt over de komst van de Messias gezegd:

“Zie, Hij komt met de wolken, en *elk oog* zal Hem zien” (Openb. 1:7).

Hier staat uitdrukkelijk, dat de stammen van het land Hem zullen waarnemen met hun ogen.

Uit Zach. 12:10-13:2 blijkt bovendien, dat de rouwklacht van de stammen het gevolg is van de “uitstorting van de Geest van de genade en de gebeden”. Ze zullen rouw bedrijven over de Messias, die zij eens hebben doorstoken. Door Gods Geest zullen ze van hun afkerigheid worden genezen (vgl. Hos. 14:5).

De “heerlijkheid” (of: de glorie) van de Zoon is het feit dat Hij “Zijn volk redt van hun zonden” (Matth. 1:21). Zijn naam is “Jezus”, wat: “de HERE redt” betekent. Indien Hij zal verschijnen “met kracht en grote heerlijkheid” (Matth. 24:30), dan mogen we niet alleen verwachten dat Hij Zijn vijanden zal uitschakelen, maar ook dat Zijn redding openbaar wordt. Wanneer Hij komt, zal de Messias “verheerlijkt worden in Zijn heiligen en bewonderd worden in allen die hebben geloofd” (2 Thess. 1:10). De leden van Zijn lichaam zullen dan “met Hem worden geopenbaard in heerlijkheid” (Kol. 3:4, vgl. 1 Kor. 15:43, Fil. 3:21).

Het bijeen verzamelen van de uitverkorenen

Over de komst van de Zoon des mensen zei de Here: “En Hij zal Zijn engelen uitzenden met luid bazuingeschal, en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeen verzamelen uit de vier windstreken, van [de] uitersten van [de] hemelen tot <de> [andere] uitersten daarvan” (Matth. 24:31)

Volgens het preterisme heeft Mattheüs 24:31 betrekking op de “bazuin van God” (1 Thess. 4:13-18) of “de laatste bazuin” (1 Kor. 15:51-54), die in de brieven van Paulus wordt genoemd⁶⁹. Paulus sprak echter over het opwekken van gestorven gelovigen en het bekleden van levende gelovigen met onsterfelijkheid, terwijl de Here sprak over het inzamelen van mensen die over de aarde waren verstrooid. De profeten van Israël hadden over die inzameling gesproken. In de boekrol van Jesaja lezen we:

“En het zal te dien dage geschieden, dat de Here wederom Zijn hand opheffen zal om los te kopen de rest van Zijn volk, die overblijft in Assur, Egypte, Pathros, Ethiopië, Elam, Sinear, Hamath en in de kustlanden der zee. En Hij zal een banier opheffen voor de volken, en de verdrevenen van Israël *verzamelen* en de verstrooide dochters van Juda *vergaderen van de vier einden der aarde*” (Jes. 11:11-12)

Aangezien de vier “windstreken” of “einden der aarde” door Jesaja waren genoemd, is Matth. 24:31, waar dezelfde uitdrukking voorkomt, vermoedelijk een citaat uit Jes. 11:12. In de profetie van Jeremia wordt het bijeen-vergaderen van Israëls ballingen op minstens vier plaatsen vermeld:

1. “Daarom, zo zegt de HERE, de God van Israël, tot de herders die Mijn volk weiden: Gij verstrootit en verstoot Mijn schapen, en zoekt ze niet op: zie, Ik bezoek aan u de boosheid uwer handelingen, luidt het woord des HEREN. En Ik zal de rest van Mijn schapen *verzamelen* uit al de landen waarheen Ik ze heb verdreven, en Ik zal ze doen wederkeren naar hun weiden... en zij zullen vrees noch schrik meer hebben, en zij zullen niet gemist worden...” (Jer. 23:2-4)

2. “Want zie, de dagen komen, luidt het woord des HEREN, dat Ik in het lot van Mijn volk Israël en Juda een keer breng, zegt de HERE, en hen *terugbreng* in het land dat Ik aan hun vaders gegeven heb, zodat zij het zullen bezitten... Op die dag zal het gebeuren, luidt het woord van de HERE der heerscharen, dat Ik het juk van hun hals zal verbreken en hun banden zal verscheuren; vreemden zullen hen niet meer knechten,

⁶⁹ Aldus b.v. Anne Salomons. Niet alle preteristen geven deze uitleg. Volgens Jonathan Welton (in zijn boek *Raptureless*) zijn de “boden” of “engelen” uit Matth. 24:31 de verkondigers van het evangelie die ongestoord konden uitgaan naar de heidenvolken toen het Sanhedrin geen macht meer bezat. Volgens preteristen werd het evangelie van het koninkrijk echter gepredikt vóór het jaar 70 (zie Matth. 24:14). De uitleg die Welton van Matth. 24:31 geeft, komt dus niet overeen met zijn interpretatie van Matth. 24:14.

maar zij zullen de HERE, hun God, dienen en David, hun koning, die Ik hun verwekken zal. Gij dan, vrees niet, mijn knecht Jakob, luidt het woord des HEREN, en wees niet verschrikt, Israël, want zie, *Ik verlos u uit verre streken*, uw nakroost uit het land hunner gevangenschap; Jakob zal *terugkeren* en rustig en veilig zijn, door niemand opgeschrikt” (Jer. 30:3,8-10)

3. “Want zo zegt de HERE: Jubelt van vreugde over Jakob, juicht om het hoofd der volkeren, verkondigt, looft en zegt: de HERE heeft Zijn volk verlost, het overblijfsel van Israël. Zie, Ik breng hen uit het land van het noorden en *verzamel hen van de einden der aarde...* Hij, die Israël verstrooide, zal het verzamelen en het behoeden als een herder Zijn kudde. Want de HERE maakt Jakob vrij en verlost hem uit de macht van wie sterker is dan hij” (Jer. 31:7-8,10-11)

4. “Zie, *Ik verzamel hen uit al de landen*, waarheen Ik hen in Mijn toorn en gramschap en grote verbolgenheid zal verdreven hebben, en Ik zal hen naar deze plaats terugbrengen en hen veilig doen wonen; zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn...” (Jer. 32:37-38)

Ook Jeremia sprak dus over de “einden van de aarde” en over “al de landen”. Jesaja en Jeremia leefden vóór de Babylonische ballingschap, terwijl Ezechiël zich *in* die ballingschap bevond. Ezechiël profeteerde, net als Jeremia, minstens 4 maal over het inzamelen van Israëls uitverkorenen door de HERE:

1. “Zo waar Ik leef, luidt het woord van de Here, HERE, met sterke hand, met uitgestrekte arm en met uitgestorte grimmigheid zal Ik over u heersen. Ik zal u voeren uit het midden der volken en u *bijeen brengen* uit de landen waarin gij verstrooid zijt... Dan zal Ik u uit de landen waarin gij verstrooid zijt, *bijeen brengen* en Mij aan u de Heilige betonen ten aanschouwen van de volken” (Ezech. 20:33-34,41)

2. “Ik zal ze midden uit de volken doen uittrekken, uit de landen *bijeen vergaderen* en ze naar hun eigen land brengen; Ik zal ze weiden op de bergen van Israël...” (Ezech. 34:13)

3. “Ik zal u weghalen uit de volken en u *bijeen vergaderen* uit alle landen, en Ik zal u brengen naar uw eigen land; Ik zal rein water over u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw afgoden zal Ik u reinigen...” (Ezech. 36:24-25)

4. “Zie, Ik haal de Israëlieten weg uit de volken naar wier gebied zij gegaan zijn; Ik zal hen van alle kanten *bijeen verzamelen* en hen naar hun land brengen. En Ik zal hen tot één volk maken in het land, op de bergen Israëls, en één koning zal over hen allen koning zijn... Niet langer zullen zij zich verontreinigen met hun afgoden... Ik zal hen verlossen van alle afvalligheid waarmee zij gezondigd hebben, en hen reinigen, zodat zij Mij tot een volk zullen zijn en Ik hun tot een God zal zijn” (Ezech. 37:21-23)

Ook Ezechiël sprak over een bijeen vergaderen “uit alle landen” en “van alle kanten”, dus uit de vier windstreken.

Bij de profeet Micha lezen we:

“Voorzeker zal Ik u, o Jakob, in uw geheel *bijeen brengen*, voorzeker *vergaderen* het overblijfsel van Israël...” (Micha 2:12)

“Te dien dage, luidt het woord des HEREN, zal Ik het kreupele *verzamelen* en het verstrooide *bijeenbrengen*, en degenen over wie Ik kwaad heb doen komen” (Micha 4:6)

En bij Zefanja:

“Zie, Ik zal te dien tijde afrekenen met al uw verdrukkers, maar Ik zal het hinkende verlossen en het verstrooide zal Ik *verzamelen*; Ik zal tot een lof en tot een naam stellen hen, wier schande was over de gehele aarde. Te dien tijde zal Ik u doen komen, namelijk ten tijde dat Ik u *verzamelen* zal. Want Ik zal u stellen tot een naam en tot een lof onder alle volken der aarde, wanneer Ik voor uw ogen een keer zal gebracht hebben in uw lot, zegt de HERE” (Zef. 3:19-20)

De profeet Zacharia, die na de Babylonische ballingschap optrad, zei:

“Zo zal Ik het huis van Juda sterken en het huis van Jozef verlossen; ja, Ik zal hen *terugbrengen*, omdat Ik Mij over hen ontferm, en zij zullen worden, alsof Ik hen niet verworpen had... Ik zal hen tot Mij fluiten en hen *vergaderen*, want Ik bevrijd hen, en zij zullen even talrijk worden als zij waren... Ja, Ik zal hen *terugbrengen* uit het land Egypte, en hen uit Assur *vergaderen*...” (Zach. 10:6,8,10).

Wie deze oudtestamentische achtergrond van Jezus' woorden kent, beseft dat Matth. 24:31 betrekking heeft op de door de profeten beloofde inzameling van de uitverkorenen van Israël.

Conclusie

1. Bij het “bijeen-verzamelen van Gods uitverkorenen uit de vier windstreken” (Matth. 24:31) gaat het om het verzamelen van Israëlieten uit de landen waarheen zij waren verstrooid. De HERE die Israël verstrooide, zal hen ook verzamelen en behoeden, als een herder zijn kudde (Jer.31:10). Hetzelfde volk waarover Hij het kwaad deed komen zal eens door Hem worden ingezameld (Micha 4:6).

2. Dat die inzameling zal plaatsvinden, is niet onzeker of twijfelachtig. De profeten hebben gezegd: “Hij zal” (Jer. 11:12) en de HERE heeft gezegd: “Ik zal” (Jer. 23:3, 30:3, 31:8. 32:37; Ezech. 20:34, 34:13, 36:24, 37:21; Micha 2:12, 4:6, Zef. 3:19; Zach. 10:6,8,10). Omdat God het heeft beloofd, zal het beslist gebeuren.

3. Israël zal niet worden ingezameld vanwege haar godsdienstige inspanningen, trouw of oprechtheid. Integendeel: de HERE zal hen reinigen van “al hun onreinheden en al hun afgoden” door “rein water” over hen te sprengen (Ezech. 36:25). Hij zal hen “verlossen van alle afvalligheid waarmee zij gezondigd hebben” (Ezech. 37:23, Hosea 14:5).

4. De bedoelde inzameling is de definitieve. Het ingezamelde volk zal “vrees noch schrik meer hebben” (Jer. 23:4). “Vreemden zullen het niet meer knechten” (Jer. 30:8). Het zal “rustig en veilig zijn, door niemand opgeschrikt” (Jer. 30:10). De ballingen wier schande was over de gehele aarde zullen worden tot een lof en tot een naam (Zef. 3:19). Wie eens de “underdog” waren, zullen de allerhoogste ereplaats ontvangen.

5. Uit het Oude Testament blijkt, dat de verwoesting van Jeruzalem niet de komst van de Messias kan zijn geweest. Want als de Messias komt, zal Israël in haar land worden teruggebracht en zal er geen kwaad over de Joden komen, maar vrede en heil.

* * * * *